

Beslut

Datum
2022-11-28

Diarienummer
511-5697-2018

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Mossaberget i Laxå kommun samt beslut om föreskrifter m.m.

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen ett område av fastigheterna Kättefallet 1:10, Kättefallet 1:4, Skallebolet 1:22, Kungsbacken 1:3, Kungsbacken 1:2 samt Kvarnsjöbacken 1:3 i Laxå kommun som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av kartan i detta beslut.

Naturreservatets namn ska vara Mossaberget.

Syftet med naturreservatet

Syftet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer samt tillgodose behov av områden för friluftsliv.

Naturvärdena knutna till områdets naturskogar, myrmarker, sjöar och andra naturtyper ska bevaras och utvecklas.

Inom ramen för bevarandet av områdets naturmiljöer och biologiska mångfald kan lämpliga åtgärder vidtas för att underlätta för friluftslivet.

Syftet ska tillgodoses i huvudsak genom att områdets naturtyper med dess flora och fauna utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer.

Som återställningsåtgärd med efterföljande fri utveckling kan bränning komma i fråga liksom åtgärder för återställande av den naturgivna hydrologin och vegetationen i våtmarker.

Åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av främmande (eller införda) träd och buskar och invasiva växt- eller djurarter.

Borttagande av konkurrerande eller inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper kan komma i fråga.

Föreskrifter för naturreservatet

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5§ andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd såväl som att fälla enstaka träd eller buskar, samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd eller delar av träd,
2. så eller plantera träd,
3. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark, block eller berg, eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa, eller anordna upplag,
4. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden,
5. anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster,
6. framföra motordrivet fordon annat än på vägar,
7. uppföra eller upplåta mark för byggnad eller annan anläggning,
8. utöka befintlig byggnad eller anläggning,
9. uppföra mast eller vindkraftverk,
10. dra fram ledning i mark, vatten eller luft, eller gräva ned befintlig luftledning,
11. kalka mark, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel,
12. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
13. uppföra jakttorn, röja siktgator för jakt eller stödutfodra vilt.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktats tåla

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor vid platser som markeras på beslutskarta.
3. Avverkning eller på annat sätt borttagande av främmande (eller införda) träd och buskar såsom contortatall, lärkträd, ädelgran m.m. samt eliminering av invasiva arter som t.ex. blomsterlupin.
4. Naturvårdsbränning av skogsmark.
5. Igenläggning av diken.
6. Undersökning och dokumentation av djur-, växt- och svamparter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998: 1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. om rätten att färdas och vistas samt om ordningen i övrigt i naturreservatet

Det är förbjudet att

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller block, eller att flytta eller bortföra sten eller block,
2. framföra motordrivet fordon annat än på vägar,
3. fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller om kullfallna träd och buskar,
4. elda annat än på anvisad plats och då endast med medhavd eller av reservatsförvaltaren tillhandahållen ved,
5. skada vegetationen t.ex. genom att plocka eller gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar och svampar,
6. rida förutom på vägar och anvisade ridleder enligt beslutskarta,
7. störa djurlivet på annat sätt än vad som normalt förekommer vid bedrivande av jakt,
8. utan Länsstyrelsens tillstånd samla in växter, djur, lavar eller svampar,
9. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, skylt, affisch, eller därmed jämförlig anordning eller att snitsla spår,
10. utan Länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserad tävling eller övning, lägerverksamhet eller liknande,
11. utan Länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den 28 november 2022.

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap 5 och 30 §§ miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för

- a) förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av föreskrifterna enligt 7 kap 6 § miljöbalken,
- b) förvaltaren av naturreservatet att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial samt annan dokumentation av växt- och djurliv, luft-, mark- och vattenförhållanden,

- c) jakträttshavare att transportera ut fälld älg, hjort, björn eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,
- d) jakträttshavare att underhålla befintliga jakttorn samt siktgator för jakt genom försiktig röjning,
- e) jakträttshavare att sätta upp snitslar fram till jaktpass,
- f) tjänstepersoner i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende att framföra motorfordon (insatsen ska omgående anmälas till länsstyrelsen),
- g) tjänstepersoner att framföra snöskoter vid utförande av inventering m.m. inom ramen för Länsstyrelsens rovdjursförvaltning,
- h) allmänheten att plocka bär-, matsvamp- och blomväxter för eget behov, dock ej fridlysta eller rödlistade arter,
- i) rättighetshavare att underhålla och använda anvisad basväg, avlägg och enklare skogsbilväg i befintligt skick, i samband med skogsbruksåtgärder i till reservatet anslutande skogsmark (se beslutskarta),
- j) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig mark- eller luftledning i enlighet med ledningsrätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,
- k) uppdragstagare att utföra kalkning med syftet att åstadkomma biologisk återställning av sjöar och vattendrag.

Fastställande av skötselplan

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. beslutar Länsstyrelsen att fastställa den skötselplan för naturreservatet som framgår av bilaga 1.

Skälen för beslutet

Naturreservatet Mossaberget är ett otillgängligt och mosaikartat skogsområde i norra Götalands skogsbygder med en sammanhängande väl arronderad yta över 300 ha stor. Ett så stort i hög grad naturskogsartat och väl sammanhållet skogsområde, måste idag närmast anses vara unikt för Götaland. Historiskt har det i flera hundra år utgjort utmark till skogsbönder i den västerut belägna byn Kungsbacken strax intill sjön Undens östra strand.

Området har höga naturvärden på beståndsnivå som är karakteristiska för äldre naturskogsartad barrskog. På några hundra meters avstånd i sydöst ligger Tivedens nationalpark vilket ger området långsiktiga landskapsekologiska fördelar. Mossaberget anknyter också till den av Länsstyrelsen utpekade värdetrakten för formellt skydd av barrskog: ”Tiveden-Norra Vätterns barrskogstrakt”.

Området är genuin Tivedsnatur av synnerligen småkuperad och bitvis storblockig moränmark. De magra, hållmarkslika och ofta brant uppstickande tallåsarna, åtskiljs i ett typiskt mönster för trakten av grunda eller djupare sprickor i

berggrunden i nord-sydlig riktning. De djupaste sprickdalarna som i bottnarna ofta är fuktiga till våta, rymmer växtligare granskog av delvis sumpskogskaraktär. Inte sällan omfattar svackorna också långsmala myrdråg. På flera ställen mynnar dalformationerna och myrdrågen ut i mindre myrmosaiker som domineras av mager tallskog och omsluter små dystrofa skogstjärnar som Tärnemossatärnen och Bastlandstärnen (här med namn återgivna enligt Tiveds-dialekt).

Genom sin rikliga förekomst av tallöverståndare har Mossaberget en trädhistoria som i obruten kontinuitet minst sträcker sig tillbaka till 1740-talet. Äldre tallar förekommer som sannolikt har sitt ursprung ännu längre tillbaka i tiden. Tallgenerationer upp emot 200 år gamla bildar sammanhängande bestånd på flera av områdets långsmala skogsskiften. Den äldre naturskogsartade barrskogens genomsnittliga ålder på omkring 150-160 år kan förmodligen sättas i samband med en omfattande skogsbrand som gick fram i trakten omkring 1850. Enligt lokal muntlig tradition drabbades området vid tidpunkten av ”skogseld” och i tallskogen på det centralt belägna ”Tuppaberget” skall det fortfarande gå att se spår från branden i form av brandljud i levande tall.

Vid en första anblick i många av områdets naturskogsartade äldre barrskogar är det slående vad lite som gjorts av yxa och såg under lång tid. Den gamla skogen har därför en omfattande förekomst av död ved i olika former. I synnerhet de grandominerade delarna, där granen uppenbart nått ett biologiskt skede när trädslaget i högre grad är mottaglig för olika omdanare som granbarkborre och klubbicka. De många spåren av tretåig hackspett visar på ett belysande sätt granens utsatthet vid Mossaberget. De döda eller döende granarna är så pass många att den granbarkborrespecialiserade hackspettsarten förmodligen häckar i området.

Med bäring på olika naturskogslevande arters miljökrav, visar Mossabergets gamla barrskogar på kontinuitetskvaliteér i såväl trädskikt, beståndsklimat som död ved i olika former och nedbrytningsgrader. Det gäller de påträffade, i flera fall rödlistade signalarterna, som exempelvis garnlav, tallticka, dvärgbägarlav, lakritsmusseron, tallrisk, skrovlig taggsvamp, vedtrappmossa, skogstrappmossa, vedticka, ullticka, bronsbjon och vågbandad barkbock.

Mossabergets för nutiden avvikande skogstillstånd kännetecknas av tillgången på äldre naturskogsartad barrskog. Hävdvunna namn på platser i området yppar en förfluten epok då skogen utöver virket också hade betydelse för gårdarnas djur- och hushållning. Inte minst som utmarksbete men också som ”förråd” där man hämtade hem råmaterial för hemgårdens skilda behov. Skogsbetet pågick ännu in på 1930-talet, då både får och kor hemmahörande hos skogsbönderna nere i Kungsbacken, släpptes lösa i området sommartid.

Avsaknaden av vägar, de långsmala fastighetsindelningarna och inte minst den svåra terrängen satte begränsningar för virkesfångsten på Mossaberget långt in i nutiden. Gårdarnas småskaliga virkesfångster kunde endast ske under gynnsamma vinterförhållanden som tillät trampade vintervägar över frusna surdråg och mossar. De senaste årtiondenas ägarbyten och förbättringar av skogsbilvägar i

närområdet har emellertid på ett genomgripande sätt flyttat fram gränserna för rationellt kalhyggesbruk i området.

De ovan beskrivna bevarandevärdena knutna till områdets historiska markanvändning, skogliga livsmiljöer och vildmarksprägel, har på samma sätt som påträffade signalarter och rödlistade arter, endast begränsade möjligheter att finnas kvar under påverkan av rationellt skogsbruk eller större exploateringsföretag. Genom de generellt höga beståndsåldrarna är den närmast förväntade skogsbruksåtgärden slutavverkning för en betydande del av området.

Länsstyrelsens bedömning

De särskilda naturvärden som framkommit om reservatsområdet kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av naturreservat.

Förutsättningarna för att bevara områdets biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om förvaltningsinriktningen i detta beslut följs och skötselmålen uppfylls i enlighet med den för reservatet fastställda skötselplanen.

Beslutet följer Naturvårdsverkets riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen. Skyddet av Mossaberget bidrar till arealmålet för miljömålet Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv samt Myllrande våtmarker.

Naturreservatet bidrar också till skyddet av ekosystem vars funktioner är viktiga för upprätthållande av de ekosystemtjänster vårt samhälle är beroende av.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kapitlet miljöbalken.

Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen enligt den information Länsstyrelsen inhämtat från Bergsstaten.

Vid en avvägning, enligt 7 kap 25 § miljöbalken mellan allmänna och enskilda intressen, bedömer Länsstyrelsen att den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten som beslutet om naturreservat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsföreskrifterna och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Mossaberget ligger inom riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap i Miljöbalken. Området ligger dessutom i sin helhet inom riksintresse för friluftsliv (Tiveden) enligt 3 kap 6§ och delvis inom riksintresse för energiproduktion

vindbruk enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Vid en avvägning mellan riksintresse för friluftslivet och energiproduktion anser Länsstyrelsen att friluftslivet ska ha företräde i detta fall. Länsstyrelsen anser att en vindkraftsetablering inom Mossaberget skulle medföra att områdenas natur- och kulturvärden påtagligt skadas. Denna bedömning är i överensstämmelse med Laxå kommuns vindbruksplan, antagen 2018. I kommunens vindbruksplan pekas ett antal lämpliga områden ut för vindbruk. Det av energimyndigheten utpekade riksintresset som delvis omfattar Mossaberget, anses inte som ett lämpligt område för vindbruk i kommunens vindbruksplan. Där anges istället att stor hänsyn bör tas till friluftsliv och turism vid etableringar, särskilt i närheten av de stora sjöarna samt i riksintresset för friluftsliv, Tiveden. Mossaberget befinner sig i anslutning till både Unden och Tivedens Nationalpark. Länsstyrelsen bedömer att Mossaberget genom sin närhet till Tivedens nationalpark utgör ett viktigt komplement till nationalparken genom att erbjuda ett större sammanhängande skogsområde med vildmarksprägel.

Redogörelse för ärendet

Mossaberget är trots sin sammanhållna utbredning i landskapet strax intill Tivedens Nationalpark, ett skogsområde vars naturvärden uppmärksammas i förhållandevis sen tid. En del av förklaringen till detta är förmodligen otillgängligheten och den begränsade tillgången av vägar. Skogsstyrelsen avgränsade dock naturvärden och nyckelbiotoper i området med början 1995 och har sedan återkommit med ytterligare dokumentation 2002, 2011, 2013 och 2016.

När två centrala skogsfastigheter sommaren 2018 via ett dödsbo kom ut på fastighetsmarknaden till försäljning, anmälde dessa samtidigt för slutavverkning till Skogsstyrelsen. Detta kom till Länsstyrelsens kännedom genom Skogsstyrelsen. Området fältbesöktes kort därefter av Länsstyrelsen. Höga naturvärden konstaterades på de fastigheter som var till salu och likaledes att de höga naturvärdena fortsatte in på flertalet av de angränsade fastigheterna i ett väglöst vildmarksartat större skogsområde. De första markägarkontakterna togs samtidigt från Länsstyrelsens sida och en översiktlig inventering och första avgränsning av området gjordes i september 2018.

Avtal om intrångsersättning upprättades år 2021 mellan Länsstyrelsen och fastighetsägarna till fastigheterna Kättefallet 1:10, Kättefallet 1:4, Skallebolet 1:22, Kungsbacken 1:3, Kungsbacken 1:2, samt Kvarnsjöbacken 1:3. Även fastigheten Kungsbacken 2:3 ingår i Länsstyrelsens förslag till naturreservat (se planerat naturreservat i beslutskartan). Förhandling pågår om reservatsbildning för denna fastighet.

Ärendet har varit föremål för remissbehandling. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslag till beslut

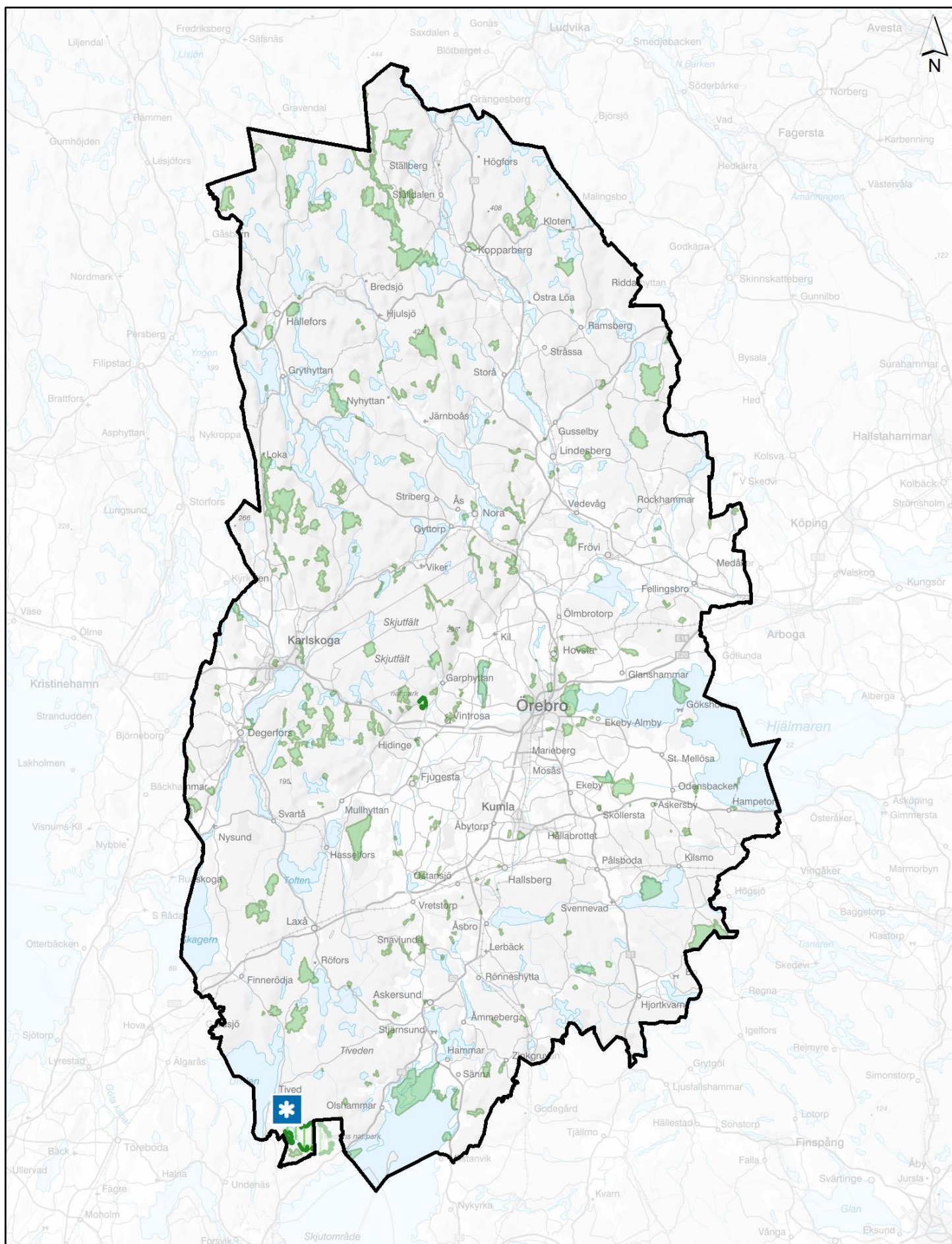
Samråd har skett med Laxå kommun.

2022-11-28

511-5697-2018

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Mossaberget
NVR-id:	2049783
Kommun:	Laxå kommun
Natura 2000	Nej
Lägesbeskrivning:	1,5 km sydöst om Tiveds kyrka
IUCN-kategori:	1a, strikt naturreservat
Fastigheter:	Kättefallet 1:10, Kättefallet 1:4 (del av), Skallebolet 1:22 (del av), Kungsbacken 1:3, Kungsbacken 1:2 (del av), samt Kvarnsjöbacken 1:3 (del av)
Markägare:	Enskilda och Sveaskogs förvaltnings AB
Rättigheter:	Jakt, servitut väg
Areal:	Totalareal 212,1 ha
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

Översiktskarta för naturreservatet

Mossaberget

© Lantmäteriet © Länsstyrelsen i Örebro län

Naturreservat enligt detta beslut

Nationalparker

Befintliga naturreservat

0 10 20 km

Överklagandehänvisning borttagen